

Spis treści

Wykaz skrótów.....	7
Wprowadzenie.....	9
Rozdział 1. Świat przedstawiony ludowych bajek ajtiologicznych	25
1.1. Czas.....	26
1.2. Przestrzeń	38
1.3. Postacie.....	56
1.4. Fabuła	68
Rozdział 2. Miejsce bajek ajtiologicznych w polskiej kulturze ludowej	86
2.1. Koncepcje mitoznawcze w badaniach folklorystycznych.....	86
2.2. Mit w ujęciu Bronisława Malinowskiego.....	103
2.3. <i>Aitia</i> w kulturze ludowej	110
Rozdział 3. Problem słowiańskiej kosmogonii dualistycznej	136
3.1. Folklor a religia Słowian	138
3.2. Krytyka źródeł.....	160
3.3. <i>Ab ovo</i>	169
Zakończenie	183
Nota bibliograficzna	189
Bibliografia	191
Indeks wątków	221
Indeks osobowy.....	223
Summary	229

PARALELE to seria wydawnicza, w ramach której publikowane są studia i monografie mieszczące się w nurcie współczesnej komparatystyki i badań interdyscyplinarnych z pogranicza folklorystyki, literaturoznawstwa oraz antropologii kultury.

STWORZENIE ŚWIATA W FOLKLORZE POLSKIM XIX I POCZĄTKU XX WIEKU
Książka stanowi swoistą rekonstrukcję „ludowej księgi rodzaju”. Poświęcona jest zagadnieniu obecności mitu w polskiej kulturze ludowej i wpisuje się w jeden z najnowszych nurtów myśli humanistycznej – antropologię historyczną. Podzielona została na trzy zasadnicze części. W pierwszej omawiana jest problematyka gatunkowa ludowych bajek aitiologicznych. Ze względu na podejmowaną przez ludowe aitia tematykę – są to opowieści o stworzeniu i urządzaniu świata przez istoty boskie, a kategorią przekazów, do których można je odnieść, są mity. Jako że mit nie jest „tylko” opowieścią, ale fundamentalnym składnikiem kultury tradycyjnej, o jego swoistości nie decydują wyłącznie formalne właściwości tekstu, lecz także to, jak wpisuje się on w całościowy kształt kultury i jak w niej funkcjonuje. Temu zagadnieniu poświęcono drugą część pracy. W części trzeciej prezentowane są wyłącznie opowieści o stworzeniu świata przez dwóch równorzędnych demiurgów – Boga i Diable, szeroko opisywane w literaturze etnologicznej i naukach pokrewnych. Z jednej strony – z uwagi na treść – jest to zespół wyobrażeń o podstawowym znaczeniu dla kultury archaicznej. Z drugiej strony – kosmogonia dualistyczna jest reprezentowana w materiale polskim przez fabuły zaskakująco odrębne na wszystkich poziomach przeprowadzanych analiz. Poszukiwanie przyczyn tego stanu rzeczy stanowi główny wątek rozważań. Istnieje bowiem wiele przesłanek wskazujących na to, że koncepcja dualistycznego stworzenia świata w polskiej kulturze ludowej jest tradycją napływową, historycznie stosunkowo późną, i nigdy nie była – jako mit kosmogoniczny – centralnym elementem systemu wierzeniowego naszych przodków. Taką rolę mogła natomiast pełnić opowieść o powstaniu świata z jaja kosmicznego.